

Penya del Moro

Sant Just Desvern

Ubicació

Comarca: Baix Llobregat
Lloc/Adreça: A la part superior de la muntanya de la Penya del Moro.
Emplaçament: Al límit del terme municipal amb Sant Feliu de Llobregat.

Coordenades:

Latitud: 41.396712359548
Longitud: 2.0693751661856
UTM Est (X): 422204
UTM Nord (Y): 4583215

Classificació

Número de fitxa: 08221 - 1
Àmbit: Patrimoni immoble
Tipologia: Jaciment arqueològic
Estil / època: Antic Ibèric
Segle: VI aC - IV aC
Estat de conservació: Regular
Notes de conservació: Es troba en part tapat, i en part a la intempèrie.
Protecció: Legal
Tipus de protecció: BPU
Tipus de protecció: BCIL
Observacions protecció: BPU-77
BCIL número registre 11500-I, en virtut de la Disposició Addicional Primera de la Llei 9/1993, de 30 de setembre, del Patrimoni Cultural Català.
Data aprovació: dj., 30/09/1993 - 12:00
Número inventari: CCAA 5287; IPEC 933566; Inventari del Patrimoni Cultural del Parc Natural de la Serra de Collserola (nº S.J.T. 303).
Generalitat i altres inventaris:
Accés: Fàcil
Ús actual: Social
Titularitat: Pública

Titular:

Ajuntament de Sant Just Desvern, Plaça de Jacint Verdaguer, 2,
08960 Ref. Cad. 08219A011000130000KE

Fitxes associades:

Torre medieval de la Penya del Moro

Autoria de la fitxa

Juana María Huélamo i David Torres Rodríguez- Kuanum

Data de registre de la

dg., 13/10/2024 - 09:39

fitxa:

Descripció

El poblat ibèric de la Penya del Moro, situat a Sant Just Desvern, és un dels assentaments laietans més importants del Baix Llobregat. El seu emplaçament, a 275 m. d'altitud, li proporcionava una posició estratègica per controlar el delta del Llobregat i la plana de Barcelona. Això permetia als seus habitants una defensa natural i el control visual de rutes comercials importants, fet que va convertir el poblat en un nucli rellevant de l'àrea.

El poblat està dividit en dues zones principals: el sector nord-oriental i el sud-oest. En el primer sector, l'estructura arquitectònica es desplega en dues plataformes principals d'habitatge, formant terrasses a les quals s'adaptaven les construccions per aprofitar la topografia irregular del terreny. El sector sud presenta una ocupació més dispersa, amb menys densitat d'estructures, probablement per ser zones destinades a activitats específiques, com la ramaderia o l'emmagatzematge.

Els habitatges del poblat són de forma rectangular i es construeixen amb murs de pedra seca. Aquestes cases, amb sòls de terra compactada, són senzilles i responen a una organització típica de la cultura ibèrica, amb poques estances diferenciades. Es creu que els murs estaven recoberts amb una barreja de fang i argila, i que el sostre era de fusta, recobert de canyes o fang per mantenir l'aïllament. En aquestes habitacions s'han trobat llars de foc centrals, formades per pedres i fragments de ceràmica que servien per estabilitzar el foc. Aquestes llars eren fonamentals, no només com a centre de vida domèstica, sinó també com a punts rituals amb ofrenes simbòliques de petxines i altres elements naturals, que denoten la seva importància cultural i espiritual per als habitants del poblat??.

Els carrers del poblat són discontinus i s'adapten a les irregularitats del terreny. Aquests camins no només facilitaven la circulació, sinó que tenien altres funcions, com el drenatge de les aigües pluvials i la recollida de deixalles domèstiques, que s'acumulaven en aquests espais exteriors. En alguns sectors, els carrers es feien més amplis per permetre zones de pas compartit o espais oberts per activitats comunitàries. En la part més escarpada del terreny, es construïen terrasses suportades per murs de contenció per mantenir l'estabilitat de les cases i evitar esllavissades de terra.

Les excavacions han trobat pocs indicis d'estructures defensives en el poblat, cosa que suggereix que el turó proporcionava una protecció natural suficient. Això, unit a la falta d'armament, fa pensar que es tractava d'un assentament amb una relativa seguretat o, potser, amb aliances que li garantien certa protecció contra possibles enemics.

Els elements arquitectònics de la Penya del Moro evidencien una organització social basada en famílies extenses, on els habitatges s'agrupaven en blocs o illes allargades. Aquesta distribució respon a un urbanisme flexible, que no seguia un pla ortogonal com el de les ciutats romanes, sinó que s'adaptava al paisatge i les necessitats domèstiques de cada unitat familiar. L'interior de les habitacions incloïa espais per emmagatzemar aliments, probablement en contenidors de ceràmica o sitges petites. També s'han trobat molins de pedra utilitzats per a la mòlta de cereals, element que indica una activitat agrícola autònoma, complementada pel comerç de productes amb altres pobles mediterranis.

Aquestes estructures i disposició urbana revelen un model d'assentament autosuficient però connectat amb el comerç exterior, i demostren que els habitants de la Penya del Moro tenien un sistema de vida organitzat, basat en el treball comunitari i el suport mutu.

Les troballes arqueològiques de la Penya del Moro són variades i significatives, i ens permeten conèixer tant la vida quotidiana com els costums i creences dels habitants d'aquest poblat laietà. D'entre les més destacades, la ceràmica ocupa un lloc central. S'han trobat àmfores d'origen fenici, greco-púnic i massaliota, que servien per emmagatzemar i transportar oli, vi i altres productes. Aquestes peces demostren que el poblat mantenia una xarxa comercial activa amb altres cultures mediterrànies, reforçant així la hipòtesi que el delta del Llobregat era una ruta d'intercanvi important en aquella època.

A més de la ceràmica d'importació, les ceràmiques grises locals són també destacables, amb decoracions geomètriques característiques de la cultura laietana. Aquestes peces inclouen vaixel·la i estris de diferents mides que eren emprats en la vida diària. També s'han trobat vaixel·les de luxe d'importació àtica, amb vernís negre, que els habitants del poblat probablement reservaven per a cerimònies especials o per mostrar estatus social.

Un dels elements més fascinants són les ofrenes d'animals, com cabres i ovelles, enterrats sota els murs de les cases. Aquestes troballes suggereixen la pràctica de rituals fundacionals, on s'enterraven animals per protegir la casa i la família que hi vivia. Les ofrenes simbolitzaven la protecció espiritual de l'espai domèstic i la connexió amb les divinitats protectores de la llar??.

Altres objectes significatius inclouen ornaments de bronze, com fíbules, braçalets i penjolls. Les fíbules eren essencials per a la indumentària i se n'han trobat en diverses formes i estils, cosa que revela un gust pels ornaments personals i, potser, una jerarquia social basada en l'aparença. Aquests objectes també podrien haver tingut un simbolisme espiritual.

La troballa d'una làmina de plom amb inscripcions en alfabet ibèric és especialment rellevant. Aquesta inscripció mostra que alguns habitants tenien coneixements d'escriptura, probablement utilitzats en transaccions comercials o pactes. Aquesta presència d'escriptura indica un nivell avançat de sofisticació cultural, que denota interacció amb cultures més literades i amb sistemes d'escriptura propis.

Finalment, les fusaioles i pondera trobades suggereixen que la producció tèxtil era una activitat important al poblat. Aquestes peces es feien servir per filar llana o altres fibres, i mostren l'existència d'una indústria domèstica de tèxtils que era essencial en la vida dels laietans. A més, els molins de pedra i les sitges trobades al jaciment demostren que la Penya del Moro era autosuficient en la producció agrícola i tenia una economia orientada tant a l'intercanvi com a l'autoconsum.

Observacions:

Les excavacions arqueològiques a la Penya del Moro van començar l'any 1972, sota la direcció de Josep Barberà i Farràs, un arqueòleg reconegut pel seu treball en jaciments ibèrics de Catalunya. Aquestes excavacions es van dur a terme de manera sistemàtica fins a l'any 1992, amb la participació de diversos equips d'experts i col·laboradors locals. Durant aquest període, es van fer descobriments significatius que van aportar una comprensió més profunda de la vida i l'organització dels pobles ibèrics en la zona del Baix Llobregat. Entre les troballes més destacades es troba un plom amb escriptura ibèrica, així com fragments de ceràmica, eines metàl·liques i restes d'estructures d'habitatge.

L'Ajuntament de Sant Just Desvern va adquirir el jaciment l'any 2000 per garantir-ne la protecció i conservació. Actualment, el jaciment forma part del Parc Natural de Collserola, i segueix sent un objecte d'estudi continuat. L'arqueòleg Josep Barberà ha estat clau en la preservació i divulgació del

jaciment, liderant moltes d'aquestes investigacions inicials.

El material arqueològic trobat es troba custodiat al Museu d'Arqueologia de Catalunya.

Història

La Peña del Moro s'inscriu dins la cultura ibèrica, que es va desenvolupar al llarg de la costa mediterrània de la península Ibèrica entre el segle VI aC i el segle I aC. Aquesta cultura va sorgir a partir d'un procés d'aculturació on diverses influències mediterrànies, especialment de fenicis i grecs, van transformar la societat indígena. Els laietans, tribu ibèrica a la qual pertanyien els habitants de la Peña del Moro, habitaven la regió del nord-est de la península, des de l'actual Maresme fins al Llobregat, amb poblats importants com Montjuïc, Burriac i aquest de Sant Just Desvern.

El poblat va tenir una ocupació contínua des del segle VI fins al III aC, amb un període d'abandonament temporal al segle V aC, probablement a causa de conflictes o crisis internes. En aquest període, els laietans mantenien interaccions comercials amb cultures mediterrànies i, alhora, preservaven la seva organització tribal. Aquest contacte cultural va portar a una evolució en les tècniques de fabricació de ceràmica i metal·lúrgia, així com en l'arquitectura i els costums funeraris.

Bibliografia

BALIL ILLANA, Alberto (1955-1956). "Una nueva estación prerromana en el Llano de Barcelona. El poblado layetano de La Peña del Moro en San Justo Desvern". *Ampurias*, núm. XVII-XVIII, p. 266-268.

BALLBÉ MALLOL, Xavier i altres (1986). "Distribución del espacio en el poblado ibérico de la Peña del Moro de Sant Just Desvern (Baix Llobregat)". *Arqueología Espacial*, núm. 9, p. 303-320.

BALLBÉ MALLOL, Xavier i altres. (1989). "Les darreres excavacions al poblat ibèric de la Peña del Moro". *Miscel·lània d'Estudis Santjustencs*, núm. I, p. 61-68.

BARBERÀ FARRÀS, Josep (1981). "El Poblat ibèric de la Peña del Moro de Sant Just Desvern (Barcelonès). Memòria de l'excavació de l'any 1981". Arxiu Àrea de Coneixement i Recerca DGPC, memòria núm. 4011.

BARBERÀ FARRÀS, Josep (1982). "La Peña del Moro de Sant Just Desvern (Barcelonès)". *Les excavacions arqueològiques a Catalunya en els darrers anys*. Barcelona. p. 181-182.

BARBERÀ FARRÀS, Josep (1983). "La Peña del Moro o turó Alt d'en Solanes, Sant Just Desvern". *L'arqueologia i la nostra història*. Barcelona. p. 41-42.

BARBERÀ FARRÀS, Josep (1987). "Las ceramicas grises de la Peña del Moro de Sant Just Desvern (Barcelonès)". *Ceràmiques gregues i hel·lenístiques de la Península Ibèrica*. Monografies Emporitanes VII. Barcelona.

BARBERÀ FARRÀS, Josep (1989). "El poblat ibèric de la Peña del Moro de Sant Just Desvern". *Tribuna d'Arqueologia 1988-1989*. p 7-13.

BARBERÀ FARRÀS, Josep (1990). *El poblat ibèric de la Peña del Moro - Sector U, Sant Just Desvern (Barcelona)*. Arxiu Àrea de Coneixement i Recerca DGPC, memòria núm. 1106.

BARBERÀ FARRÀS, Josep (1986-1989). "La vaixella fina d'importació al poblat ibèric de la Penya del Moro de Sant Just Desvern (Barcelonès)". *Empúries*, núm. 48-50, p. 86-93 .

BARBERÀ FARRÀS, Josep; FOLCH SOLER, Joaquim; MENÉNDEZ PABLO, Francesc Xavier (1986). *Memòria de les excavacions al poblat ibèric de la Penya del Moro: sector L (Sant Just Desvern, Baix Llobregat)*. Arxiu Àrea de Coneixement i Recerca DGPC, memòria núm. 387.

BARBERÀ FARRÀS, Josep; MATA ENRICH, Elvira (1978). "La Penya del Moro de Sant Just Desvern (Barcelona). Resum de les campanyes 1972-1976". *Informació Arqueològica*, núm. 27-28, p. 56-61.

BARBERÀ FARRÀS, Josep; MATA ENRICH, Elvira (1981-1983). *Memòria. El poblat ibèric de la Penya del Moro (Sant Just Desvern, Barcelonès)*. Arxiu Àrea de Coneixement i Recerca DGPC, memòria núm. 385.

BARBERÀ FARRÀS, Josep; MIRÓ ALAIX, Teresa; MIRÓ ALAIX, Carme (1984). *Memòria de l'excavació al poblat ibèric de la Penya del Moro (Sant Just Desvern, Barcelonès)*. Arxiu Àrea de Coneixement i Recerca DGPC, memòria núm. 386.

BARBERÀ FARRÀS, Josep; MIRÓ ALAIX, Carme; MOLIST CAPELLA, Núria (1987). *Memòria de les excavacions al poblat ibèric de la Penya del Moro: sector S (Sant Just Desvern, Baix Llobregat)*. Arxiu Àrea de Coneixement i Recerca DGPC, memòria núm. 388.

BARBERÀ FARRÀS, Josep; MORRAL ROMEU, Eulalia, SANMARTÍ GREGO, Enric (1979). "La Penya del Moro de Sant Just Desvern (Barcelona)". *Quaderns de Treball*, I.

BARBERÀ FARRÀS, Josep; SANMARTÍ GREGO, Enric (1977). "Primeros resultados de las excavaciones en el poblado de la Penya del Moro, en Sant Just Desvern (Barcelona)". *Actas del XIV Congreso Nacional de Arqueología*. Saragossa.

BARBERÀ FARRÀS, Josep; SANMARTÍ GREGO, Enric (1976-1978). "El poblado ibérico de la Penya del Moro". *Ampurias*, núm. 38-40, p 295-306.

BARBERÀ FARRÀS, Josep; SANMARTÍ GREGO, Enric (1983). "Excavacions al poblat ibèric de la Penya del Moro de Sant Just Desvern (Barcelonès), campanyes 1974-75 i 1977-1981". *Monografies Arqueològiques*, núm 1.

BARBERÀ FARRÀS, Josep; SANMARTÍ GREGO, Enric (1984). "El plom ibèric de la Penya del Moro de Sant Just Desvern (Barcelona) i el seu context arqueològic". *Rivista di Studi Liguri*, núm. XLIV (1-4), p 145-160.

BARBERÀ FARRÀS, Josep; SOLIAS ARÍS, Josep Maria; FOLCH SOLER, Joaquim (1985). *Memòria de l'excavació al poblat ibèric de la Penya del Moro: sector SF (Sant Just Desvern, Baix Llobregat)*. Arxiu Àrea de Coneixement i Recerca DGPC, memòria núm. 389.

CAMPILLO VALERO, Domingo (1983). *La enfermedad en la Prehistoria*. Barcelona. p 112.

CANTOS RUEDA, José Antonio (2001) *Memòria de la intervenció arqueològica al jaciment de la Penya del Moro*. Arxiu Àrea de Coneixement i Recerca DGPC, memòria núm. 3354.

CANTOS RUEDA, José Antonio (2001-2002) *Memòria de l'actuació arqueològica al jaciment de la Penya del Moro (Sant Just Desvern, Baix Llobregat)*. Arxiu Àrea de Coneixement i Recerca DGPC, memòria núm. 3972.

PANCORBO PICÓ, Ainhoa. (2008). *Memòria de la intervenció arqueològica realitzada a la Penya del Moro (Sant Just Desvern, Baix Llobregat)*. Arxiu Àrea de Coneixement i Recerca DGPC, memòria núm. 9350.

RIBES, Txell; SCHOLA DIDÀCTICA ACTIVA (2023). *El conte de l'Arrel*. Arxiu Municipal de Sant Just Desvern, Ajuntament de Sant Just Desvern.

SALA NAVAS, Óscar (2003). *Memòria de la restauració dels sectors R-5 i S-5 del poblat de la Penya del Moro (Sant Just Desvern, Baix Llobregat)*. Arxiu Àrea de Coneixement i Recerca DGPC, memòria núm. 407.

SANMARTÍ GREGO, Enric (1973). "Materiales cerámicos griegos y etruscos de época arcaica en las comarcas meridionales de Catalunya". *Ampurias*, núm. 35, p 221-234.

SOLIAS ARÍS, Josep Maria (1981-1982). "Ceràmica grisa estampada pre-romana apareguda a la Penya del Moro (Sant Just Desvern, Barcelona)". *Pyrenae*, núm. 17-18, p 299-301.

SOLIAS ARÍS, Josep Maria (1990). *El poblament ibèric i romà del curs inferior del Llobregat*. Tesi Doctoral.

TARRADELL MATEU, Miquel (1975). *Història de Barcelona. Barcelona antiga*. (Vol. I, p. 55-174). Barcelona.

TRÍAS RUBIÉS, Gloria (1967). *Ceramics griegas de la Península Ibérica* (Vol. 1, p. 251). València.

VILA FÀBREGAS, Goretti (2002). *Actualització fitxes arqueològiques: Catàleg i Pla Especial de Protecció i Rehabilitació del Patrimoni Arquitectònic*. Sant Just Desvern: Arqueociència.

Enllaços d'interès:

[Inventari del Patrimoni Arqueològic i Paleontològic de Catalunya
Baix Llobregat Turisme. La Penya del Moro](#)

